

ЗМІСТ

ПРЕССЛУЖБА МОН УКРАЇНИ ІНФОРМУЄ	3
ОСВІТА І СУСПІЛЬСТВО	
Сергій Степаненко. Аналіз деяких тенденцій прийому за держзамовленням до закладів вищої освіти України у 2012—2019 роках.....	7
Костянтин Корсак, Юрій Корсак, Анатолій Похресник. Перші прояви настання нооери: нові цілі для освіти, перспективи PISA, радикальні зміни у використанні наукових досягнень	33
СЛОВО ПРАКТИКАМ	
Володимир Коноваленко. Відновлення авторського права на твори авторів радянського періоду.....	51
АНАЛІЗУЮТЬ НАУКОВЦІ	
Оксана Возняк. Лікарська ятрогенія в судово-слідчій практиці: обґрунтування неналежного виконання медиками професійних обов'язків	58
РЕЦЕНЗІЇ	
Неля Філяніна. Вихід підручника з української мови як іноземної — знакова подія сучасної української лінгводидактики	90
Вища освіта і наука: огляд періодичних видань	95
ДОКУМЕНТИ	
Рекомендації щодо організації поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій.....	119
Contents	127

Головний редактор — К.М. Левківський

Редакційна колегія: К.С. Абдієв (Казахстан); В.П. Андрущенко; В.Д. Базилевич; В.І. Бондар; Л.В. Губерський; Т.-Л. Деордіца; Р.О. Додонов; М.Б. Євтух; Т.О. Коломоєць; А.Є. Конверський; В.Г. Кремень; А.І. Кузьмінський; В.І. Кушерець; І.Ф. Надольний; І.Ф. Прокопенко; В.Я. Тацій; О.Л. Шевнюк; В.С. Щербина

Над випуском працювали: В.П. Розумний, Л.В. Кирпич, Ю.М. Слуцька — відповідальний секретар, С.А. Михайлова, Л.С. Кулешова, О.С. Кузуб, І.А. Олійник

На першій сторінці обкладинки — студенти та викладачі Одеського державного екологічного університету.

Індекс журналу в каталозі передплатних видань України: 21876

Журнал “Вища школа” внесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з педагогіки (Постанова президії ВАК України від 22.12.2010 № 1-05/8) та філософії (Постанова президії ВАК України від 01.07.2010 № 1-05/5) на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідоцтво КВ № 12864-1748ПР від 27.06.2007. Усі права застережено. Передруки і переклади дозволяються лише за згодою автора та редакції. Редакція не обов'язково поділяє думку автора. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та іншої інформації несуть автори публікацій. Відповідальність за зміст рекламних оголошень несе рекламодавець.

Журнал поширюється лише за передплатою. Авторський примірник можна придбати у книгарні “Абзац”, тел.: (044) 581-15-68, попередньо його замовивши.

Адреса редакції: 01030, м. Київ, вул. Стрілецька, 28.

Тел.: (044) 272-42-91; факс: (044) 234-23-36.

E-mail: slutska@society.kiev.ua **http:** www.znannia.com.ua

Видавець — Видавництво “Знання”, 01030, м. Київ, вул. Стрілецька, 28

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3596 від 05.10.2009 р.

Підписано до друку 25.06.2020. Формат 70x100 1/16.

Папір офс. № 1. Друк офс. Гарнітура Academy.

Ум. друк. арк. 11,2. Обл.-вид. арк. 11,2. Наклад 450 пр. Зам. №

© “Вища школа”, 2020

УДК 004.42:339.166.5

**Володимир
Коноваленко**

Директор ГО "Товариство популяризації знань про інтелектуальну власність", м. Запоріжжя

ВІДНОВЛЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА ТВОРИ АВТОРІВ РАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ

З 16 липня 2001 року відновлена авторсько-правова охорона творів авторів радянського періоду, які померли після 31 грудня 1950 р.

У статті наводяться приклади відновлення авторського права на твори письменників, художників, учених радянського періоду.

Ключові слова: строки охорони авторським правом, суспільне надбання, відновлення авторського права.

Багато видавців, власників вебсайтів та інших осіб, які використовують твори померлих авторів радянського періоду, вважають, що такі твори давно перейшли в суспільне надбання і можуть використовуватися вільно.

Слід зазначити, що твори переходять у суспільне надбання після закінчення строку охорони твору авторським правом. Для використання таких творів немає необхідності отримувати дозволи у спадкоємців автора. Досить вказувати тільки ім'я автора при використанні твору.

Смак свободи від вільного використання творів радянських авторів з'явився у підприємців після прийняття у 1993 році Закону України "Про авторське право і суміжні права".

Для того щоб у цьому переконатися, слід відкрити Постанову Верховної Ради України "Про порядок введення в дію Закону України "Про авторське право і суміжні права" від 23.12.1993 р.

У пункті 5 постанови сказано таке.

“Установити, що передбачений статтею 24 Закону України “Про авторське право і суміжні права” термін охорони прав авторів застосовується до творів, на які термін дії авторського права до опублікування цього Закону не закінчився”.

У зв'язку з тим, що відповідно до ст. 495 ЦК УСРС авторське право діє протягом усього життя автора і 25 років після його смерті, рахуючи з 1 січня року, який настає за роком смерті автора, то з 23.02.1994 р. (дата введення закону в дію) строк дії авторського права на твори радянських авторів, які померли до 1 січня 1969 року (1993 рік мінус 25 років), не був продовжений до 50 років.

Усе було добре, та ось біда. У 2001 році на твори померлих авторів, які вже перейшли у суспільне надбання і десятки років використовуються вільно, відновили авторське право.

Відновлення авторського права на твори радянських авторів здійснено відповідно до Закону України “Про авторське права і суміжні права” в редакції 2001 року.

У пункті 4 Прикінцевих положень закону записано таке.

“Установити, що починаючи з дня набрання чинності цим Законом строки охорони авторського права, передбачені статтею 28 і частинами першою і другою статті 44 цього Закону, застосовуються у всіх випадках, коли 50-річний строк дії авторського права після смерті автора або строк дії суміжних прав не закінчився до дня набрання чинності цим Законом”.

Таким чином, з 16.08.2001 р. (дата введення в дію нової редакції закону) відновлена авторсько-правова охорона творів радянських авторів, які померли після 31 грудня 1950 р. (2001 рік мінус 50 років).

Це означає, що з 2001 року такі твори можуть використовуватися тільки з дозволу спадкоємців або інших осіб, яким належать майнові права на твори радянських авторів.

Крім того, з 2001 року під заборону потрапили і похідні твори, які до 2001 року були створені шляхом творчої переробки оригінальних творів радянських авторів, а саме переклади творів, сценарії до фільмів, фільми, персонажі літературних та аудіовізуальних творів та інші похідні твори. Не треба забувати про фонограми виконань музикальних творів радянських авторів, для використання яких з 2001 року треба мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців авторів пісень і композиторів.

Про відновлення авторського права радянських авторів треба знати видавцям, які видають такі твори, розповсюджувачам книжкової продукції, виданої до 2001 року, виробникам фонограм і власникам вебсайтів.

У читачів неодмінно виникає питання: а як же бути з п. 1 ст. 18 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (набрала чинності для

України 25.10.1995 р.), оскільки “Ця Конвенція застосовується до всіх творів, які на момент набуття нею чинності не стали ще загальним надбанням у країні походження у зв’язку із закінченням терміну охорони”?

Чи не суперечить пункт 4 Прикінцевих положень Закону України “Про авторське право і суміжні права” в редакції 2001 р. пункту 1 ст. 18 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів?

Ні, між цими нормами немає колізії, оскільки відповідно до пункту 8 цих Прикінцевих положень зі ст. 2 Закону України “Про приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів виключили слова “повідомивши при цьому, що дія зазначеної Конвенції не поширюється на твори, які на дату набрання чинності цією Конвенцією для України вже є на її території суспільним надбанням”.

Таким чином, з 25.10.1995 р. пункт 1 ст. 18 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів в Україні не діє.

Однак згідно з пунктом 9 цих Прикінцевих положень ст. 18 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів діє на території України в повному обсязі від дня набрання чинності цим Законом.

Таким чином, з 16.08.2001 р. на території України відновлена дія ст. 18 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів.

У зв’язку з тим, що в Україні проблема відновлення авторських прав на твори радянських авторів не досліджувалася (принаймні ми не знайшли публікацій на цю тему), то викладемо власний погляд на строки дії авторських прав на твори деяких відомих радянських авторів.

Розглянемо приклади відновлення строку дії авторського права на твори авторів, які померли після 31 грудня 1950 року.

Відповідно до пункту 2 ст. 28 Закону України “Про авторське право і суміжні права” в редакції 2001 року авторське право діє 70 років після смерті автора.

Український живописець, графік, монументаліст Василь Дмитрович Єрмилов помер 6 січня 1968 року. Строк дії авторського права на його твори закінчився в 1993 році (1968-й + 25 років = 1993 рік). Із 1 січня 1994 року його твори використовуються вільно.

У зв’язку з тим, що Василь Дмитрович Єрмилов помер після 31 грудня 1950 року, то строк охорони його творів закінчується у 2038 році (1968-й + 70 років). Таким чином, до 2001 року твори В.Д. Єрмилова використовувалися вільно, а з 2001 року для їх використання необхідно мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців.

Український письменник, новеліст, класик сатиричної прози ХХ ст. Остап Вишня (Губенко Павло Михайлович) помер 28 вересня 1956 року. Строк дії авторського права на його твори закінчився в 1971 році (1956-й + 15 років = 1971 рік). Із 1 січня 1972 року його твори використовуються вільно.

Із 2001 року авторське право на його твори відновлено і закінчується в 2026 році (1956-й + 70 років). Таким чином, до 2001 року твори Остапа Вишні використовувались вільно, а з 2001 року для їх використання необхідно мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців.

Український поет, перекладач, публіцист, літературознавець Максим Тадейович Рильський помер 24 липня 1964 року. Строк дії авторського права на його твори закінчився у 1989 році (1964-й + 25 років = 1989 рік). Із 1 січня 1990 року його твори використовуються вільно.

Із 2001 року авторське право на його твори відновлено і закінчується у 2034 році (1964-й + 70 років). Для їх використання необхідно мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців.

Український поет і журналіст Василь Андрійович Симоненко помер 13 грудня 1963 року. Строк дії авторського права на його твори закінчився у 1988 році (1963-й + 25 років = 1988 рік). Із 1 січня 1989 року його твори використовуються вільно.

Із 2001 року авторське право на його твори відновлено і його дія закінчується у 2033 році (1963-й + 70 років). Для їх використання необхідно мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців.

Народна художниця УРСР Олена Львівна Кульчицька померла 8 березня 1967 року. Строк дії авторського права на її твори закінчився у 1992 році (1967-й + 25 років). З 1 січня 1993 року її твори використовуються вільно.

Таким чином, до 2001 року твори О.Л. Кульчицької використовувались вільно, а з 2001 року для їх використання необхідно мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців, оскільки дія авторського права закінчується у 2037 році (1967-й + 70 років).

Академік АН УРСР Євген Оскарович Патон помер 12 серпня 1953 року. Його наукові праці використовуються вільно з 1 січня 1969 року (1953-й + 15 років).

Строк охорони його творів відновлений з 2001 року і закінчується в 2023 році (1953-й + 70 років). Для використання праць О.Є. Патона необхідно мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців.

Академік АН УРСР Леонід Арсенійович Булаховський помер 4 квітня 1961 року. Його наукові праці з різних питань сучасної української мови, її історії, зі славістики, загального мовознавства та інші використовуються вільно з 1987 року (1961-й + 25 років), але з 2001 року для їх використання необхідно мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців, оскільки дія авторського права закінчується у 2031 році (1961-й + 70 років).

Дійсний член АН УРСР Микола Миколайович Гришко помер 3 січня 1964 року. Його наукові праці з генетики, селекції, акліматизації та інтродукції рослин, проблем статі вищих рослин використовуються вільно з 1 січня 1990 року (1964-й + 25 років).

Строк охорони його творів відновлений з 2001 року і закінчується у 2034 році (1964-й + 70 років). Для використання творів М.М. Гришка необхідно мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців.

Популяризатор зоотехнічної, зоогігієнічної та ветеринарної наук професор Антін Каленикович Скороходько помер у 1954 році. Його наукові праці та інші твори використовуються вільно з 1 січня 1970 року (1954-й + 15 років).

Строк охорони його творів відновлений з 2001 року і закінчується в 2024 році (1954-й + 70 років). Для використання творів А.К. Скороходька необхідно мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців.

А чи відновлено авторське право на твори радянських авторів, які померли до 1 січня 1951 року?

Вважаємо, що так, оскільки відповідно до ст. 28 Закону України “Про авторське право і суміжні права”, 70-річний строк дії авторського права відраховується не тільки з дати смерті автора, але й з дати виникнення інших юридичних фактів, наприклад, з дати посмертної реабілітації автора (п. 6 ст. 28), або з дати першого правомірного опублікування твору протягом 30 років після смерті автора (п. 7 ст. 28).

Розглянемо приклади відновлення строку дії авторського права на твори репресованих авторів, які померли до 1 січня 1951 року.

Видатний український історик Матвій Іванович Яворський був розстріляний 3 листопада 1937 року в урочищі Сандармох (Карелія).

Оскільки автор був посмертно реабілітований у 1989 році, то авторське право на його твори діє протягом 70 років після його реабілітації. Таким чином, у 2001—2059 роках (1989-й + 70 років) діє авторське право на твори М.І. Яворського. Для їх використання необхідно мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців.

Віцепрезидента АН УСРС Миколи Гнатовича Світальського вбили в тюрмі Дніпропетровська 15 вересня 1937 року.

Оскільки автор був посмертно реабілітований у 1959 році, то авторське право на його твори діє протягом 70 років після його реабілітації. Отже, протягом 2001—2029 років (1959-й + 70 років) діє авторське право на наукові праці М.І. Яворського. Для їх використання необхідно мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців.

Український геофізик, геодезист, директор Полтавської гравіметричної обсерваторії Петро Кирилович Нечипоренко був розстріляний 3 вересня 1937 року. Посмертно реабілітований у 1958 році.

Авторське право на його твори відновлено у 2001 році й діє протягом 70 років з моменту його реабілітації. Таким чином, протягом 2001—2028 років (1958-й + 70 років) діє авторське право на наукові праці П.К. Нечипоренка. Для їх використання необхідно мати дозвіл (ліцензію) від спадкоємців.

До 2001 року твори Ісака Еммануїловича Бабеля не охоронялися авторським правом, оскільки автор загинув у 1940 році.

Оскільки автор був посмертно реабілітований у 1954 році, то авторське право на його твори діє протягом 70 років після його реабілітації. Таким чином, у 2001—2024 роках (1954-й + 70 років) діє авторське право на твори І.Е. Бабеля.

Відповідно до п. 7 ст. 28 Закону України “Про авторське право і суміжні права” строк дії авторського права відраховується з дати першого правомірного опублікування твору протягом 30 років після смерті автора.

До 2001 року твори Михайла Опанасовича Булгакова не охоронялися авторським правом, оскільки автор помер у 1940 році.

Роман “Майстер і Маргарита” був вперше правомірно опублікований у 1966 році. Оскільки твір був опублікований після 1950 року, то авторське право на твір “Майстер і Маргарита” діє у 2001—2036 роках (1966-й + 70 років).

Варто навести ще один аргумент, що підтверджує дію авторського права на твори Бабеля та Булгакова.

Відповідно до пункту 6 Прикінцевих положень Закону України “Про авторське право і суміжні права”, об’єкти авторського права, які є предметом міжнародного договору, до якого Україна приєдналася і згоду на обов’язковість якого дала Верховна Рада України, і які створені чи вперше опубліковані до дня набрання чинності цим законом, підлягають захисту згідно з цим Законом від дня набрання ним чинності, якщо на цей день зазначені об’єкти не стали суспільним надбанням у країні походження у зв’язку із закінченням строку їх охорони в цій країні.

Слід зазначити, що твори Бабеля та Булгакова охороняються авторським правом у РФ.

У зв’язку з тим, що більшість осіб, які використовують твори радянських авторів, не здатні самотужки розібратися зі строками дії авторського права на такі твори, то таким особам слід скористатися онлайнтестом “Уточнення строку дії авторського права на твори радянських авторів”¹, який дозволяє виявити твори, авторське право на які було відновлено з 2001 року.

Онлайнтест створений в електронній системі підтримки прийняття рішень на базі знань (ЕСППР) “Knowledge to royalty converter”².

Наведемо приклад тестування строку дії авторського права на твір Остапа Вишні “Василь Іванович” (оприлюднений 1950 року).

¹ Територія інтелектуального капіталізму [Ел. ресурс]. — Режим доступу: <https://konovalenko.zp.ua/tests/user/question.php?test=1702&cat=381&anid=1&lid=1>.

² Докладніше про ЕСППР див.: Коноваленко В. Стартап “Knowledge to royalty converter”: онлайнсервіс майбутнього вже сьогодні / В. Коноваленко // Вища школа. — 2019. — № 11. — С. 68—81.

Результати тестування

Дата: 17.05.2020 10:51:16

№ варіанта: 264

Питання	Відповідь	Результати тестування
Питання 1. Коли помер автор твору?	У період 1951—1968	Твір охороняється авторським правом. 70-річний строк охорони твору відраховується з 1 січня року, наступного за роком, в якому помер автор
Питання 2. Чи було твір оприлюднено?	Так	
Питання 3. Чи було твір оприлюднено анонімно або під псевдонімом?	Ні	
Питання 5. Чи було твір вперше опубліковано протягом 30 років після смерті автора?	Ні	
Питання 7. Чи було автора твору реабілітовано?	Ні	
Питання 9. В який період використовується твір?	З 2001 року	

Надійшла до редакції 18.05.2020

Volodymyr Konovalenko. *Copyright Renewal for the Soviet Authors' Works*

From August 16, 2001 the copyright protection is renewed for the works of the Soviet creators who died after December 31, 1950.

The examples are given how the copyright is renewed for the works of the Soviet writers, artists, scientists.

Key words: *terms of copyright protection, public domain, copyright restoration.*